

Folkpartiet liberalerna - den tredje kraften i svensk politik

Folkpartiet liberalerna arbetar för både, välfärd *och* valfrihet, både jämställdhet mellan kvinnor och män *och* goda villkor för företagare.

De målen står inte emot varandra. När partier - som moderaterna och socialdemokraterna - väljer bort, eller tonar ner det ena andra målet är det därför ett uttryck för deras politiska värderingar, inte ett sätt att hantera en målkonflikt.

Med socialdemokraterna blir det inte mycket av valfrihet i välfärden. Och företagare är för socialdemokrater framförallt kapitalägare som skall beskattas hårdare. Därför är företagarna som skapar av jobb aldrig huvudpersoner i de socialdemokratiska valtalen.

Med moderaterna blir det mindre av social välfärd, mindre gemensamt finansierad barnomsorg, äldreomsorg och sjukvård. Och sämre trygghetsförsäkringar. Och jämställdhet mellan kvinnor och män har aldrig varit någon hjärtefråga för moderater. Därför är rättvisa åt kvinnor aldrig något tema i moderata valtal.

Vi liberaler tycker att del är för mycket s&m i svensk politik, att den tredje kraften måste stärkas. Vi törs slåss för både företagare och dagis! I centrum står alltid den enskilda människan.

Detta valprogram ger inte svar på alla frågor. Det redovisar var vi står i några av de frågor som är centrala i 1994 års valrörelse: jobben, välfärden, skuldskrisen och jämställdheten.

Även om vi i detta valprogram koncentrerar oss på det svenska perspektivet vill vi påminna om de helt centrala överlevnadsfrågor som alltid måste finnas med i vårt medvetande när politiken formas. Vi tänker framförallt på fattigdomen i världen, flyktingströmmarna och de globala miljöproblemen.

Våra egna problem, hur stora de än kan te sig, är små jämfört med de problem som många andra länder och folk har. Därför kan vi heller aldrig lösa våra egna problem genom att blunda för miljöproblemen eller skjuta den internationella solidariteten på framtiden. Även i kärva tider måste Sverige vara berett till katastrofinsatser till att ta emot människor på flykt. Människorna i Rwanda och Bosnien kan inte vänta på att Sverige skall uppnå ekonomisk balans.

Nya jobb i privata näringslivet viktigaste uppgiften

Den viktigaste politiska uppgiften under de kommande åren är att komma tillbaka till full sysselsättning. Sverige har inte råd att inte låta människor arbeta.

Det gäller därför att skapa förutsättningar för en kraftig tillväxt av jobb i det privata näringslivet. Det kräver ett trendbrott. Under de senaste 40 åren har hela sysselsättningsökningen skett i offentlig sektor.

Genom en rad politiska beslut under den gångna mandatperioden har villkoren för det privata näringslivet förbättrats. Det har lagt grunden för en stark expansion under kommande år. Det är nödvändigt att dessa nya förutsättningar inte åter försämras. I stället behöver de ytterligare förbättras.

En lösning av skuldkrisen och lägre räntor är också en nödvändiga inslag i en politik för fler jobb.

Vi säger ja till svenskt medlemskap i EU

Svenskt medlemskap i den Europeiska Unionen (EU) är en viktig förutsättning för jobb i Sverige. Utanförskap skulle göra det mycket svårt för Sverige att attrahera investeringar och därmed att skapa de nya jobben.

Folkomröstningen om EU äger rum den 13 november. Resultatet av omröstningen avgör om Sverige blir medlem eller ej.

EU-frågan hör också hemma i valdebatten. Vi vill att Sverige som medlem i EU skall arbeta för bland annat ett mer radikal miljöpolitik, en mer ambitiös politik mot arbetslösheten, minskade subventioner till jordbruket, en humanare flykting- och biståndspolitik, ett ökat säkerhetspolitiskt samarbete för att säkra freden i Europa och - inte minst - en utvidgning av medlemskretsen till flera centraleuropeiska länder och de baltiska staterna.

Den internationalisering som nu pågår, och som vi liberaler i hög grad välkomnar, ökar samtidigt vikten av att vi satsar på den svenska kulturen. En aktiv kulturpolitik har betydelse både för att hävda vårt kulturarv i en tid av allt starkare influenser utifrån och för att stärka utvecklingskraften i vårt eget land.

Vi vill skapa förutsättningar för en halv miljon nya jobb i det privata näringslivet

Sverige behöver fram till sekelskiftet ett tillskott på en halv miljon jobb i det privata näringslivet. De behövs både för att arbetslösa skall få arbete och för att få bort budgetunderskottet, som i första hand beror just på arbetslösheten.

Ett tillskott på en halv miljon jobb är nettot av ännu många flerjobb som tillkommer samtidigt som andra försvinner. För att ge en uppfattning om dynamiken i näringslivet: under åren 1985-1989 tillkom 1,5 miljoner jobb samtidigt som 1,3 miljoner gamla försvann. Ökningen blev alltså 200 000. Den hade blivit mycket större om förutsättningarna hade varit gynnsammare.

Vi vill satsa på företagen

Småföretagen är särskilt viktiga för de nya jobben. På 1980-talet tillkom sju av tio nya jobb i små företag. På 1990-talet blir andelen sannolikt ännu större.

Företagarna som personer är i det sammanhanget den viktigaste resursen. Nya företag och små företag är i långt större utsträckning än stora beroende av personligt ledarskap och enskilda individers risktagande.

På 1980-talet var expansionen i småföretagen i hög grad lånefinansierad. Nu krävs en sundare bas för utbyggnaden. Det åstadkoms genom att företagare och andra uppmuntras att satsa pengar i företagen.

Sverige satsar internationellt sett en förhållandevis stor andel av nationens resurser på forskning och utveckling (FoU), men utbytet i form av produktion och export är sämre än i många andra länder. En viktig förklaring är bisten på riskvilligt kapital som kan användas för att omsätta ny kunskap i produkter och därmed i jobb.

Både för att små företag skall växa och för att vi i Sverige skall få ökat utbyte av våra FoU-satsningar har avskaffandet av dubbelbeskattningen på aktieutdelningar varit en strategisk reform. Det är nödvändigt att

den ligger fast.

Svenska småföretagare är i dag de mest optimistiska i Västeuropa. Vi vill att de skall förbli det!

Vi vill ha lägre skatt på tjänster och högre skatt på miljöförstöring

En modern miljöpolitik utnyttjar marknaden för att minska miljöförstöring och utveckla ny miljöteknik. Ekonomiska styrmedel i form av bland annat miljöavgifter blir allt viktigare. Genom att rikta hårda miljökrav till industrin kan svenska företag utveckla teknik som placerar dem i den internationella frontlinjen. Det ger jobb i Sverige. Genom ökade miljöavgifter och miljöskatter kan utrymme skapas för att sänka andra skatter, i första hand på tjänsteproduktion. Vi vill arbeta för en sådan skatteväxling.

Eftersom de nya jobben till övervägande delen kommer att skapas i tjänstesektorn är det nödvändigt att all offentlig stimulans också gäller tjänsteföretag; . .

Vi vill ha fler datorer i skolan och pröva individuella fortbildningskonton

Arbetsmarknaden kommer i framtiden att bli rörligare. Det kommer att bli ovanligare att en människa stannar på en och samma arbetsplats genom hela, eller nästan hela, livet. De allt snabbare förändringarna i näringslivet kommer alltså att i hög grad beröra enskilda, människor.

I informationssamhället är det nödvändigt inse att kunskaper blir alltmer av färskvara. Förrådet måste ständigt fyllas på. Förmågan att lära nytt blir allt viktigare. Den insikten måste prägla hela utbildningssystemet. Tre satsningar vill vi särskilt lyfta fram inför den kommande mandatperioden.

Den första handlar om datorer i skolan. Vår vision är att varje elev skall ha en egen dator. Av olika skäl är detta svårt att snabbt förverkliga. Men redan inom de närmaste åren bör elevernas tillgänglighet till datorer öka kraftigt och medvetna satsningar göras på att utnyttja datorn som redskap i undervisning och inläring. Det är angeläget inte minst för att alla elever, oberoende av social och ekonomisk bakgrund, skall få goda chanser att lära sig umgås med datorer. Alla måste få komma med på tåget till framtiden!

Den andra satsningen handlar om att ge var och en möjligheter att öka sin kompetens utan att vara beroende av en arbetsgivare. Det blir alltmer angeläget på framtidens mer rörliga arbetsmarknad, särskilt för dem som arbetsgivaren inte självklart satsar på. En metod som bör prövas är att skapa förutsättningar för individuella fortbildningskonton, till exempel genom att medge skattefria avsättningar. Sådana avsättningar skulle kunna avtalas av arbetsmarknadens parter men också kunna göras individuellt.

Den tredje satsningen gäller invandrare. Invandrarna har särskilda problem på arbetsmarknaden. Ofta har de svårigheter att oavsett sin kompetens överhuvudtaget få in en fot i arbetslivet. Andra gånger kan det handla om bristande kunskaper i svenska. Vi vill därför inom ramen för arbetsmarknadspolitiken öka satsningarna på i första hand invandrarpraktik och svenskundervisning. Det är också angeläget att bättre ta till vara invandrarnas kunskaper i deras hemspråk och den entreprenörsanda som många av dem visar.

Så klarar vi både välfärden och skuldskrisen

Utbyggnaden av välfärdsstaten har betytt mycket för att ge människor trygghet. I ett gott samhälle är det viktigt att barnomsorg, skola, sjukvård och äldreomsorg av hög kvalitet finns tillgänglig för alla. Det målet uppnås genom en generell välfärdspolitik **som** bygger på en solidarisk finansiering med skattemedel. .

- Småbarnsföräldrar skall veta att det finns barnomsorg, med utbildad personal när de behöver det.
- Alla barn - oavsett föräldrarnas ekonomi - skall kunna välja en skola som passar dem.
- Gamla människor som inte längre orkar skall veta att det finns hjälp att få. Och när hälsan eller orken tryter och de inte längre kan eller vill bo kvar hemma skall det finnas särskilda bostäder som bygger på respekt för den enskildes integritet. Alla som så önskar skall senast vid sekelskiftet vara garanterade ett eget rum inom långtidsvården.
- Människor som lever i det glömda Sverige, till exempel svårt funktionshindrade och psykiskt sjuka personer, skall få ett kraftfullt stöd för att kunna leva ett liv som andra.
- En väl fungerande sjukvård är något av välfärdsstatens kronjuvel. Husläkarsystemet är basen. Vårdgarantin, som innebär att man har rätt till operation eller behandling inom tre månader och som i dag gäller för ett tiotal diagnoser, skall successivt utvidgas.

Vi vill öka valfriheten

Ökad valfrihet för alla som utnyttjar välfärdstjänsterna innebär också ökad kvalitet. Sociala tjänster är ofta möten mellan människor - mellan lärare och elev, mellan läkare och patient, mellan förskollärare och föräldrar/barn. Chansen är större att mötena blir lyckade om de är ett resultat av ett fritt val.

- Därför vill vi bygga vidare på ett system med skolpeng till friskolor men säger nej till elevavgifter.
- Därför slår vi vakt om vars och ens rätt till en egen, fritt vald husläkare.
- Därför vill vi att var och en skall få veta vilka sociala rättigheter och skyldigheter man har och vart man kan vända sig för att få rättelse när fel begåtts. Vi kallar det välfärdskontrakt.

Vi vill utveckla välfärdspolitikerna. Samtidigt är det nödvändigt att fortsätta rationaliseringsarbetet i kommuner och landsting, inte för att sänka kvaliteten utan för att få mer valuta för skattepengarna. Det är viktigt att skattebetalarnas pengar används effektivt. Däremot avvisar vi stora nedskärningar i välfärdstjänsterna. De ekonomiska problemen måste lösas med andra medel.

Rationaliseringarna i den kommunala verksamheten kan uppnås bland annat genom ökad konkurrens mellan olika producenter, kommunala, kooperativa och enskilda.

De totala statsbidragen till kommunerna bör ligga fast i kronor under de närmaste åren. I några kommuner och landsting kommer det att bli nödvändigt med en viss skattehöjning för att kunna upprätthålla en acceptabel standard.

Vi kan klara skuldkrisen

Att hejda tillväxten av den offentliga sektorns nettoskuld är en huvuduppgift för de kommande åren. Det är nödvändigt bland annat för att få ned räntenivån och därigenom stimulera konsumtion och investeringar.

De åtgärder som krävs är tuffa. Ingen kommer undan dem men många, både enskilda politiker och partier, vill vänta till efter valet med att ge besked. Vi tycker det är ärligt att redan nu berätta hur omfattande ingrepp vi anser nödvändiga men också, vilket är lika viktigt, vad vi vill göra. Behovet är detsamma för alla partier och regeringar men inriktningen på åtgärderna bestäms i hög grad av de politiska värderingarna. En del vill skära kraftigt på välfärden i kommunerna, på barnomsorg, äldreomsorg och sjukvård. Andra vill bara höja skatter.

Varken det ena eller det andra alternativet är förenligt med våra värderingar. Vi vill slå vakt om

barnomsorgen, äldreomsorgen och sjukvården. Vi vill ha kvar socialförsäkringar som ger inkomsttrygghet vid sjukdom, föräldraskap, arbetslöshet och ålderdom. Vi slår vakt om århundradets skattereform. Och då blir vår väg den här:

- Grunden är den av regeringen framlagda "Nathalieplanen". Den innebär budgetförstärkningar genom bland annat höjd pensionsålder, hårdare regler för förtidspensionering, minskade bostadssubventioner, ökade avgifter på tandvård och medicin, höjda miljöskatter, höjd fastighetsskatt och effektivare skatteindrivning.
- I de statliga verksamheterna vill vi därutöver framförallt göra nedskärningar inom försvaret. Dessa motiveras i första hand av ändrade säkerhetspolitiska förutsättningar men är betydelsefulla också från statsfinansiell synpunkt. Inför det försvarsbeslut som skall fattas 1997 vill vi att ett alternativ med en på sikt, 25-30-procentig nedskärning blir noga belyst.
- De årliga underskotten i ATP och arbetslöshetsförsäkringen måste elimineras genom en kombination av höjda försäkringsavgifter och ändrade förmånsregler.
- Reformeringen av socialförsäkringarna fortsätter med utgångspunkterna att arbetslinjen skall hävdas - det skall alltid löna sig att arbeta! - och att det skall finnas ett direkt samband mellan avgifter och förmåner.
- Barnbidrag och vårdnadsbidrag bör under mandatperioden ligga still i kronor och alltså inte höjas i takt med priserna.
- Fastighetsskatten bör höjas mer än vad som förutsätts i Nathalieplanen för att skapa rättvisa gentemot dem som får reducerade räntebidrag. Momsen på mat bör återgå till den nivå som gäller för andra varor.

Vanliga löntagare kommer att beröras av såväl besparingar som höjda försäkringspremier och skatter. Huvuddelen av reallöneökningarna under de närmaste åren kommer att tas i anspråk av de ökade försäkringsavgifterna. Om löntagarna inte accepterar att på detta sätt betala för välfärden tvingas vi till än mer omfattande åtgärder för att den offentliga skulden verkligen skall stabiliseras till 1998.

Även om reallönen efter skatter och avgifter inte kommer att öka för dem som i dag har jobb kommer den totala privata köpkraften att öka genom lägre räntor men framförallt genom att fler får jobb.

Fortsatt, kamp för jämställdhet mellan kvinnor och män

Målet om jämställdhet måste genomsyra politiken på alla områden och alla politiska beslut.

Vi vill ha rättvisa löner för kvinnor

Kvinnor är lönemässigt diskriminerade på arbetsmarknaden. Med hjälp av jämställdhetslagen och fortsatt utveckling av metoder för arbetsvärdering skall denna diskriminering upphöra. Arbetsvärdering bör i ökad utsträckning kunna användas för att jämföra arbetsuppgifter också på skilda arbetsplatser och mellan olika företag och förvaltningar. Målet bör vara att resultaten skall

kunna tjäna som underlag vid prövning av .var det förekommer lönediskriminering på grund av kön.

Det är angeläget att det nu prövas långt jämställdhetslagen räcker för att komma åt lönediskrimineringen. Om den skulle visa sig vara otillräcklig måste lagen skärpas.

Vi vill ha fler kvinnliga makthavare

Den manliga maktdominansen vid universitet och högskolor måste brytas. Alla statliga universitet och högskolor bör åläggas se till att det i interna beslutsorgan - till exempel tjänsteförslagsnämnder - inom fem år finns minst 40 procent av vardera könet: Även privata och stiftelseägda högskolor bör uppmanas att nå detta mål.

Andelen kvinnliga professorer är i dag inte större än 6 procent. Ett rimligt mål för varje svenskt universitet är att minst en femtedel av de professorer som utses fram till sekelskiftet skall vara kvinnor.

Målet att kvinnor och män år 1998 skall vara jämnt representerade i statliga styrelser och kommittéer ligger fast. I de fall partier och organisationer erbjuds representation i statliga organ skall alltid en man och en kvinna nomineras. Om det inte sker bör organisationen förlora sin plats.

Vi vill bidra till jämställdheten i EU

Även om EU har gjort en del för att driva på jämställdhetsarbetet i medlemsländerna är EU-organen i hög grad mansdominerade. I kommissionen finns bara en kvinna och bland tjänstemännen är andelen låg. Detta lägger ett stort ansvar på Sverige att som medlem föregå med gott exempel. Sveriges första EU-kommissionär bör därför vara kvinna och vi bör aktivt arbeta för en jämn fördelning mellan kvinnor och män på de tjänster inom EU som den svenska regeringen har något inflytande över.

Det är angeläget att det blir en jämn könsfördelning i den svenska gruppen i EU-parlamentet. Efter den första provisoriska tiden är det ett ansvar för de politiska partierna. Folkpartiet kommer även i EU-valen att tillämpa principen varannan damernas.

Vi står fast vid våra värderingar

I Sverige har vi proportionella val. Det innebär att våra politiska församlingar bättre än i majoritetsvalssystem avspeglar väljarnas värderingar.

Proportionella val innebär i regel att det blir många partier i riksdagen. Under de två senaste mandatperioderna har sammantaget åtta olika partier haft säte i riksdagen. I landsting och framförallt kommuner finns ännu många fler partier representerade. Flerpartisystem förutsätter samverkan mellan partier när ett land, ett landsting eller en kommun skall ledas.

Nödvändigheten av samverkan kan självfallet inte innebära något hinder för partier att inför val klart och tydligt redovisa var det egna partiet står i olika frågor. Däremot är det omöjligt för ett enskilt parti att ställa ut andra garantier till väljarna än att man efter valet skall arbeta vidare för det man tror på. Ytterst kan man, om man i förhandlingar med andra partier inte kan få tillräckligt gehör för sina idéer, tvingas avstå från samarbete och i stället ägna sig åt opinionsbildning.

Ibland får vi politiker frågan vilket annat parti än det egna vi känner lojalitet med. För folkpartiet

liberalernas räkning är svaret att vår enda lojalitet gäller våra egna värderingar och vårt eget politiska program. Vi sitter inte i någon annans bur eller i någon annans knä. Bara ett löfte kan vi ge väljarna:

Våra värderingar kommer vi inte att svika. Därför är en röst på folkpartiet liberalerna en röst på vårt program och bara på det.